

УДК 658.015.01

**ФОРМУВАННЯ ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГОСПОДАРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ
МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ***Запорожець Т. С.*

В статті автор обґрунтовано основні напрямки, що забезпечують розвиток конкурентоспроможності господарського потенціалу підприємств машинобудування на підставі оцінки провідних чинників, що його обумовлюють.

Ключові слова: *господарський потенціал, підприємство, конкурентоспроможність, чинники, оцінка, напрямки розвитку.*

На сучасному етапі економічного розвитку позиціонування на ринку суб'єкта господарювання як об'єкта вдалого інвестування з точки зору потенційних інвесторів, а також розгляд підприємства через призму привабливості нових власників та збільшення його вартості в цілому висуває перед керівництвом будь-якого підприємства низку завдань щодо оптимізації використання потенціалу підприємства для збільшення його конкурентоспроможності через вдосконалення процесів, що відбуваються у межах діяльності виробничо-господарської системи. Саме тому актуальність питання щодо пошуку та впровадження якісного методологічного забезпечення аналізу показників впливу на діяльність підприємства з урахуванням специфіки галузі за для підвищення рівня конкурентоспроможності господарського потенціалу є неспростовною. Тому тема статті є актуальною.

Загальнотеоретичні і практичні питання конкурентоспроможності економіки України і промисловості, зокрема, висвітлювалися у працях відомих вітчизняних та зарубіжних вчених: В. Бабіча [1], П. Ю. Буряка [4], О. Власюка [8], В. Будкіна [2], И. Р. Бузько [3], А. Є. Воронкова [5], О. В. Захарова [6], И. П. Отенко [7] та інших авторів. Незважаючи на те, що всіма авторами визнається виняткова важливість проблеми підвищення конкурентоспроможності як України як складної економічної системи, так і господарського потенціалу кожного з підприємств, напрямів та заходів щодо підвищення конкурентоспроможності господарського потенціалу машинобудівних підприємств розроблено недостатньо.

Мета статті - сформулювати та обґрунтувати основні напрямки забезпечення розвитку конкурентоспроможності господарського потенціалу машинобудівних підприємств.

Конкурентоспроможність господарського потенціалу підприємств є залежною від багатфакторності зовнішнього середовища, а сам господарський потенціал потребує постійного відновлення усіх своїх складових, тому постає необхідність у дослідженні показників з використанням значного масиву даних різної якісної та кількісної вагомості. У досліджуваному випадку доцільним є використання факторного аналізу господарської діяльності підприємств через метод головних компонент, який дозволить уникнути повторюваності інформації, максимально мінімізувати вплив неінформативних показників та дасть змогу виявити причинно-наслідкові зв'язки, що впливають на зміну конкретних показників господарської діяльності [5]. Аналіз та оцінка основних чинників конкурентоспроможності господарського потенціалу машинобудівних підприємств за період з 2006 по 2010 роки проводилася за алгоритмом визначенням на рис. 1

Запорукою підвищення конкурентоспроможності господарського потенціалу можна виділити забезпечення фінансової, виробничої та інвестиційної діяльності підприємства, які є взаємозалежними одна від одної та, особливо, виробнича, яка потребує сталого проникнення фінансової у інвестиційну, інвестиційної до виробничої.

Під час підготовчого етапу аналізованих даних щодо окреслення факторів, які визначають конкурентоспроможність господарського потенціалу машинобудівних підприємств слід виділити наступні показники: коефіцієнт рентабельності виробництва, коефіцієнт норми прибутку, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, коефіцієнт фондівіддачі, коефіцієнт фондомісткості, коефіцієнт фондоозброєності, коефіцієнт продуктивності праці, коефіцієнт ефективності власних інвестицій, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт фінансової стійкості [2].

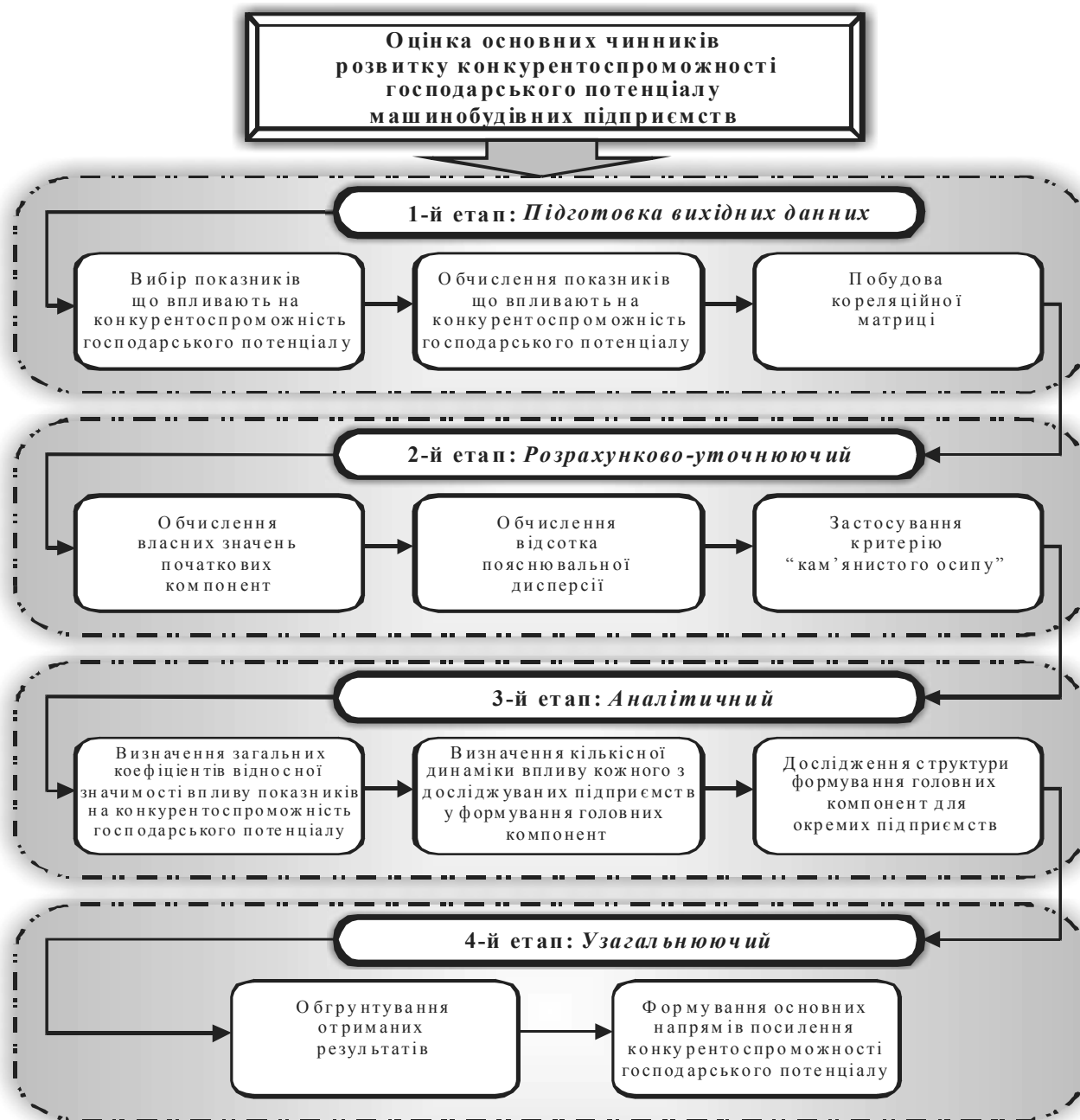

Рис. 1 Схема оцінки провідних чинників конкурентоспроможності господарського потенціалу підприємств

Розрахунково-утворюючий етап оцінки провідних чинників стійкого функціонування гірничо-збагачувальних підприємств передбачає виявлення власних значень, які пропорційні частині загальної дисперсії. Частка пояснювальної дисперсії дозволяє зробити попередній висновок щодо необхідності побудови шестикомпонентної моделі, оскільки загальний внесок шести головних компонент у сумарній пояснювальній дисперсії становить 98,31 %.

З метою ґрунтовного визначення найбільш оптимальної чисельності компонент доцільно використати критерій «каменистого осипу», графічний вираз якого, наведений на рис. 2, є показником залежності власних значень компонент та їхню кількість у послідовності виділення.

На рис. 2, у точці 6 є розрив між тією частиною кривої, де факторам притаманні найбільші власні значення та осипом. Точка, яка є відліковою у початку осипу, відображає оптимальну кількість компонент. В результаті другого етапу було отримано 6 основних змістовно навантажених компонент, які несуть інформацію про стан цих підприємств.

Третій етап дослідження обумовлює розрахунок загальних коефіцієнтів відносної значимості впливу показників на головні компоненти господарського потенціалу досліджуваних підприємств. Результати розрахунків зведені у табл. 1.

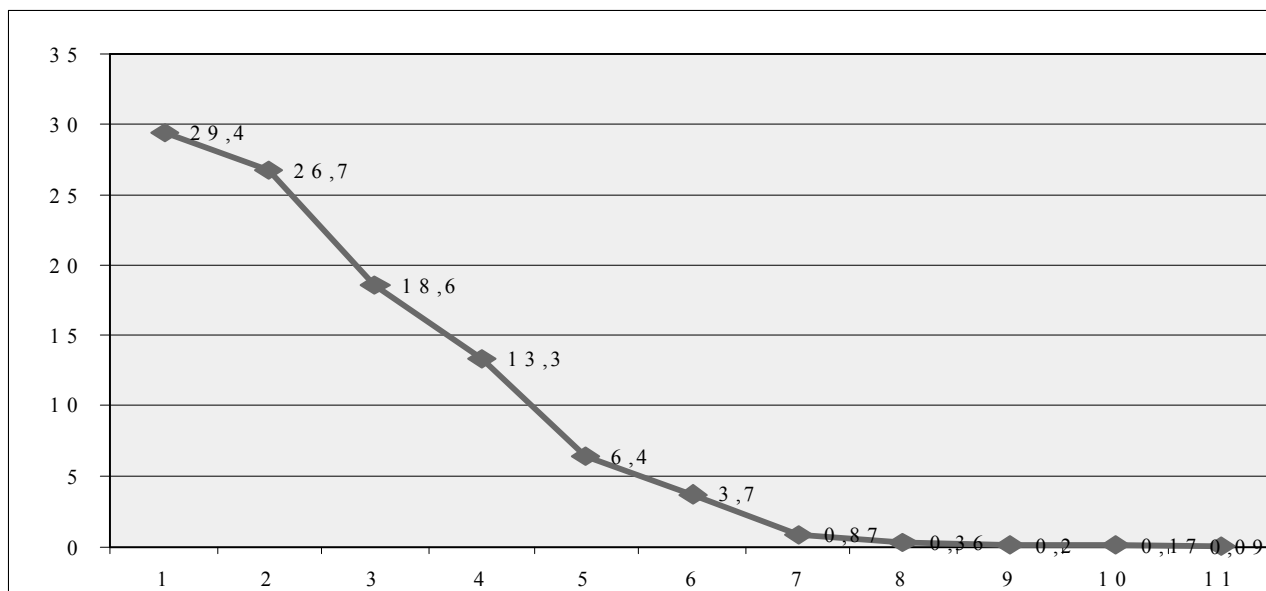

Рис. 2 Визначення оптимальної кількості компонент за критерієм «каменистого осипу»

Таблица 1

Загальні коефіцієнти відносної значимості впливу показників підприємств на головні компоненти господарського потенціалу, %

Показники	Компонента 1	Компонента 2	Компонента 3	Компонента 4	Компонента 5	Компонента 6
Коефіцієнт рентабельності виробництва.	0,2016	0,1749	0,0811	0,0254	0,1075	0,1181
Коефіцієнт норми прибутку.	0,1541	0,0647	0,0542	0,0791	0,1754	0,1055
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості.	0,6444	-0,09	0,8647	0,8955	0,7172	0,6065
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	0,1486	0,2461	-0,103	0,1788	0,1481	0,1174
Коефіцієнт фондівдачі	0,0824	0,1615	0,1426	0,0198	0,1089	0,103
Коефіцієнт фондомісткості	0,0563	0,5924	0,4634	0,8014	0,743	0,6501
Коефіцієнт фондоозброєності.	-0,203	0,0863	0,1079	0,1006	-0,309	-0,003
Коефіцієнт продуктивності праці	0,3275	0,7757	0,8589	0,863	-0,745	0,416
Коефіцієнт ефективності власних інвестицій	-0,066	0,138	0,0332	0,0365	0,4574	0,1199
Коефіцієнт швидкої ліквідності.	0,6444	0,647	0,2874	-0,144	0,0244	0,2919
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,1739	0,2963	0,6826	-0,013	-0,013	0,2849

Аналізуючи вищенаведену табл. 1 можна визначити, що для всіх досліджуваних компонент, окрім другої, основним показником компонент є дебіторська заборгованість, яка, в свою чергу, істотно впливає на область фінансової стійкості підприємств. Виходячи з максимальних значень відносної значимості впливу на кожну з компонент, також доцільно розглянути другий за величиною показник кожної з компонент. Коефіцієнт фондомісткості, який є показником виробничої складової господарського потенціалу підприємств своїх найбільших значень має у складі п'ятої та шостої компо-

нент, коефіцієнт продуктивності праці, який також відноситься до виробничої складової має максимальне значення у складі третьої, та четвертої компонент. Коефіцієнт швидкої ліквідності максимальних значень показників досягає у складі 1 та 2 компоненти, але при цьому 2 компонента є єдиною з загальної вибірки в якій коефіцієнт дебіторської заборгованості не є максимальним показником, та при цьому має від'ємне значення, а максимальне має коефіцієнт продуктивності праці.

Отже існує нагальна необхідність у кількісному визначенні зв'язку між шістьма головними компонентами та вищезначеними показниками, які мають безпосередній вплив на стійке функціонування машинобудівних підприємств та відіграють головну роль у визначенні рівня конкурентоспроможності їх господарського потенціалу. Питома вага кожного з показників у головних компонентах наведена у табл. 2.

Таблиця 2.

Загальні коефіцієнти впливу показників господарської потенціалу машинобудівних підприємств, %.

Показники	Інвестиційні ресурси		Виробничі ресурси		Фінансові ресурси	
	Складові 1	Складові 2	Складові 1	Складові 2	Складові 1	Складові 2
Коефіцієнт рентабельності виробництва.	7,46	5,34	2,20	0,80	3,03	4,19
Коефіцієнт норми прибутку.	5,70	1,97	1,47	2,50	4,94	3,74
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості.	23,84	2,74	23,50	28,36	20,20	21,53
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	5,49	7,51	2,79	5,66	4,17	4,16
Коефіцієнт фондоддачі	3,05	4,93	3,88	0,63	3,06	3,65
Коефіцієнт фондомісткості	2,08	18,10	12,59	25,38	20,93	23,08
Коефіцієнт фондоозброєності.	7,51	2,63	2,93	3,18	8,71	0,10
Коефіцієнт продуктивності праці	12,12	23,70	23,34	27,33	20,99	14,79
Коефіцієнт ефективності власних інвестицій	2,44	4,22	0,90	1,15	12,88	4,25
Коефіцієнт швидкої ліквідності.	23,84	19,76	7,81	4,56	0,68	10,36
Коефіцієнт фінансової стійкості	6,43	9,05	18,55	0,41	0,36	10,11

Наступним етапом є визначення внеску кожного з аналізованих підприємств у формування головних компонент. Результати розрахунків наведено на графіку, який представлений на рис. 3.

З точки зору рівня області фінансової стійкості машинобудівні підприємства, що досліджуються, можна поділити на три групи: стабілізаційну, граничну та критично-кризову. До складу стабілізаційної групи увійшли ВАТ «Шлифверст» та ВАТ «Катран», до складу граничної - ВАТ «ЧМЗ» та «Хар. Верстабуд»; ВАТ «Беверс», ВАТ «Крам ЗВВБ», ВАТ «Пресмаш» та ВАТ «Мукачівський верстатозавод» увійшли до складу критично-кризової групи.

У формуванні рівня конкурентоспроможності господарського потенціалу кожної з цих груп підприємств вирішальне значення має окрема складова. Так, щодо стабілізаційної групи, то найбільш сильний вплив має інвестиційна складова; для рівня конкурентоспроможності підприємств, що увійшли до складу стабілізаційної найбільше значення має фінансова складова. Виробнича складова є визначальною у формуванні рівня конкурентоспроможності господарського потенціалу підприємств критично-кризової групи. Кількісне визначення зв'язку, який мають головні компоненти з основними показниками господарського потенціалу підприємств машинобудівної галузі, допомагає визначити умови підвищення рівня його конкурентоспроможності за допомогою аналі-

ізу внеску кожного з об'єктів дослідження у формування головних компонент.

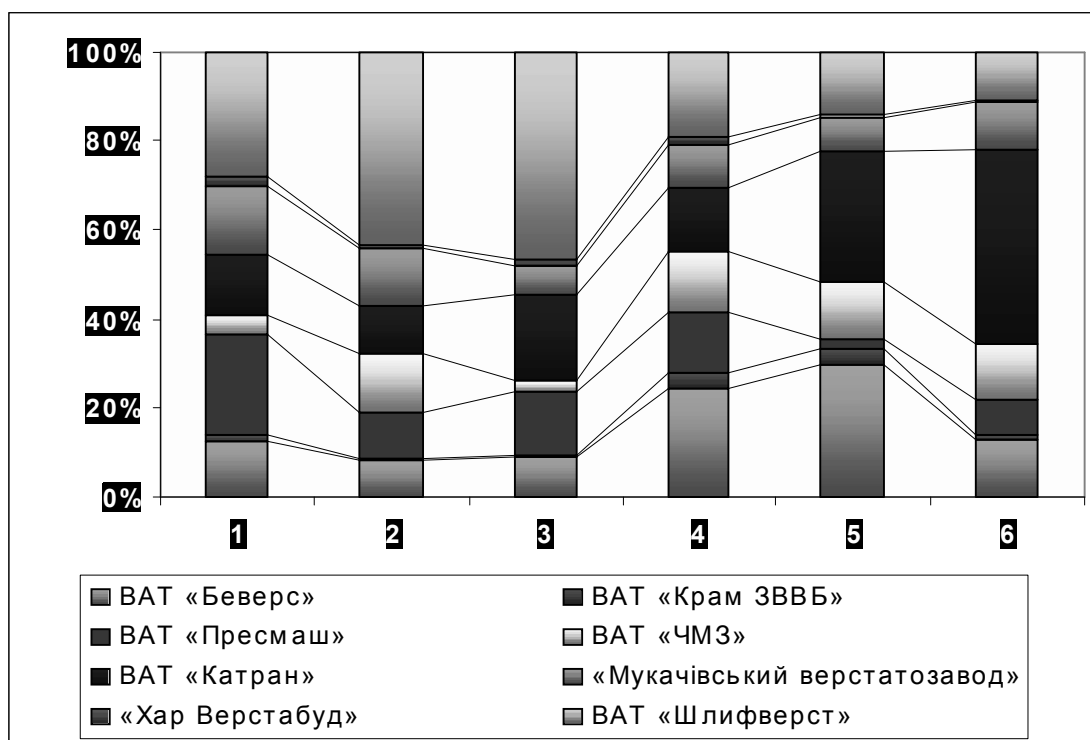

Рис.3 Внесок аналізованих підприємств у формування головних компонент

ВИСНОВКИ

Таким чином, найбільш результативним та ефективним методом дослідження основних напрямів забезпечення розвитку конкурентоспроможності господарського потенціалу машинобудівних підприємств є метод головних компонент, застосування якого дозволило простежити та врахувати основні тенденції у розвитку галузі та її специфіку, а також поділити підприємства об'єкти дослідження на групи в залежності від потреб у змінах окремих складових господарського потенціалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабіч В.В. Фінансовий облік (облік активів): навч. посібник [для студ. вищих навч. закладів за спец. «Облік і аудит»] / В.В. Бабіч, С.В. Сагова. – К.: КНЕУ, 2006. – 282с.
2. Будкін В. Сутнісні характеристики та форми ТКС / В. Будкін // Економіка України. – 2008. – №12. – С. 52 – 63
3. Бузько И.Р. Стратегический потенциал и формирование приоритетов в развитии предприятия: моногр. / И.Р. Бузько. - Алчевск: ДГМІ, 2002. - 216 с.
4. Буряк П. Ю. Интегрированные предпринимательские структуры: формирования, эффективность, потенциал : моногр. / П. Ю. Буряк. - Л. : Логос, 2007. — 468 с.
5. Воронкова А.Э. Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия: диагностика и организация: монография / А.Э. Воронкова. – Луганск: ВНУ, 2000. – 315 с.
6. Захарова О. В. Система показателей трудового потенциала промышленного предприятия / О. В. Захарова, А. О. Островська // Научные труды ДОНТУ. - Серия: Экономическая. - 2005. — № 100-1. — С. 37—45.
7. Отенко И.П. Методологические основы управления потенциалом предприятия: науч. издание. / И.П. Отенко. – Харьков: ХНЭУ, 2004. – 216 с.
8. Стратегії розвитку України: моногр. / [О.С. Власюка; редкол.: В.Ю. Барков, В.С. Крисаченко, М.Т. Степико та ін.]; за ред. О.С. Власюка. - К.: НІСД, 2002. - 864 с.